

Article History

Received / Geliş
10.12.2018

Accepted / Kabul
25.02.2019

Available Online / Yayınlanma
28.02.2019

AN INVESTIGATION ON THE READING HABITS OF ACADEMICIANS

AKADEMİSYENLERİN OKUMA ALIŞKANLIĞI ÜZERİNE BİR İNCELEME¹

Yusuf AVCI²
Gamze ÇELİK³

Abstract

The saying of Kant 'Dare to use your own mind' is a contemporary philisophy even at present although it dates back to old times. Contemporary life requires individual production of thoughts, to look critically to the environment and to know how to live by her/his ownself. Reading itself is a way to do this. The person who has reading habit will have the ability to speak fluently. His or her vision develops, knowledge accumulates. Recognize the places thats/he haven't travel yet and get side a about the lives of others that s/he doesn't know. It is known that the habit of reading is a habit that must be acquired from a young age. The person who aquires this habit does not give up read in geasily. Being a model for young people is very important in their reading skills. Teachers and academics, especially parents, are the role models in gaining reading habits. One of the aim of this study is; to present the opinions of academicians about reading skills and their thoughts about their reading habits. Thus, it is tried to make an evaluation about the opinions of the academicians, about their reading habits. Qualitative research method was used in the research. Research pattern is case study (casestudy) and data collection tool is interview. The study was carried out with academicians working Education Faculty at Çanakkale Onsekiz Mart University of 2017-2018 academic year. Six female and four male academicians were included in the study. As a result of the research, it was seen that academicians could not read literary genresuch as novels, stories and poems because they could not find enough time. However, all of the academicians participating in the study stated that they had read about their field. Considering the need to acquire the habit of reading at a young age, academicians think that libraries should be turned into more interesting places.

KeyWords: Reading, reading habit, academicians, book.

Özet

Kant'ın bundan uzun yıllar önce söylemiş olduğu "Kendi aklını kullanmaya cesaretin olsun." sözü günümüz için de geçerli olabilecek bir felsefedir. Çağdaş yaşam, insanın kendi düşüncelerini üretmesini, çevresine eleştirel bakabilmesini ve kendi ayakları üzerinde durmayı bilmesini gerektirmektedir. Bunun yolu ise okumaktan geçer. Okuyan insan güzel konuşma becerisine sahip olur. Ufku gelişir. Bilgisi artar. Gezmediği yerleri tanıma, bilmediği yaşamlar hakkında fikir sahibi olma şansını yakalar. Okuma alışkanlığının küçük yaşlardan itibaren kazanılması gereken bir alışkanlık olduğu bilinmektedir. Bu alışkanlığı kazanan kişi, okumaktan kolay kolay vazgeçmez. Okuma becerisinin kazandırılmasında gençlere örnek olabilmek büyük önem taşımaktadır. Başta anne-babalar olmak üzere, öğretmenler ve akademisyenler okuma alışkanlığının kazandırılmasında rol modeldir. Bu çalışmada; akademisyenlerin okuma becerisi hakkındaki görüşlerine ve kendi okuma alışkanlıklarıyla ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Böylece öğrencilerin üniversite yaşamları boyunca örnek aldıkları ve bilgilerinden faydalandıkları akademisyenlerin, okuma alışkanlığı konusundaki görüşleri hakkında bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni örnek olay (durum çalışması), veri toplama aracı ise görüşmedir. Araştırmaya 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde Eğitim Fakültesi'nde çalışmalarını sürdüren altı erkek, dört kadın akademisyen katılmıştır. Araştırmanın sonucunda akademisyenlerin yeterli zaman bulamadıkları için roman, öykü, şiir gibi edebî türleri okuyamadıkları görülmüştür. Bununla birlikte, araştırmaya katılan akademisyenlerin hepsi kendi alanlarıyla ilgili okuma yaptıklarını belirtmişlerdir. Kitap okuma alışkanlığının küçük yaşlarda edinilmesi gerektiğine dikkat çeken akademisyenler, kütüphanelerin de daha ilgi çekici mekânlar haline getirilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okuma, okuma alışkanlığı, akademisyenler, kitap.

¹ Bu makale INSLET International Language Education and Teaching Symposium adlı sempozyumda (26-28 Ekim 2018) Romanya'da sunulan bildiriden genişletilerek hazırlanmıştır.

² Doçent Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Çanakkale; yavci@comu.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0002-9837-8890>

³ Araştırma Görevlisi Doktor, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, Çanakkale; gamzececik@comu.edu.tr; <https://orcid.org/0000-0003-1683-2349>

GİRİŞ

Okuma alışkanlığını kazanmak kolay değildir. Küçük yaşlarda edinilmesi gereken bir beceridir. İnsanın yaşamına girdikten sonra da bir daha kolay kolay okuma alışkanlığından vazgeçilmez. Okudukça insanın karşısında yeni dünyaların kapıları açılacak ve o insan bu yolculuktan asla vazgeçemeyecektir. Dünya klasiklerinde, eski yüzyıllardan günümüze miras kalmış şiirlerde ruhumuza işleyen ve bizi insan olarak değerli kılan değerler vardır. Dünyadaki farklı ülkeleri ve kültürleri anlatan gezi kitaplarından dünyaya iz bırakmış kişilerin yaşamlarına dek pek çok bilgiyi okuduğumuz kitaplardan öğrenebiliriz. İnsan okudukça öğrenir, öğrendikçe zenginleşir. Bir tartışma sırasında düşüncelerini doğru şekilde savunabilmek için insanın okuması gerekir. Okumak eleştirel bakışımızı da geliştirecektir.

Günlük hayatta okuma-yazma ve okuryazarlık kavramları birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Okuryazarlık kavramı daha geniş bir anlama sahiptir. Okuma-yazma kavramından doğmuş olan okuryazarlık zaman içinde daha geniş bir kavramsal çerçeveye sahip olmuştur. Okuma- yazma dile bağlı becerileri gerektirir. İletişimde anlam üretebilmek amacıyla kullanılır (Gül, 2007, ss.18-19).

Kitap okuma alışkanlığı kazanmış bir çocuğun düşünme, problem çözme, üretici olma becerileri gelişecektir. Bilişsel, psiko-motor gelişimleri de kitap okumayla desteklenir. Kitap okuma alışkanlığı kazanmış olan bireyler doğaya, insanlara ve diğer canlılara karşı daha hassas ve saygılı davranacaklardır. Duygudaşlık kurma becerileri de gelişecektir. Kitaplar bireyin kişilik gelişimini olumlu yönde etkiler. Kendi kişiliğinin farkına varmasını sağlar. Kitap okuyan kişi bilgisini geliştirecek dolayısıyla da daha özgüvenli bir birey olacaktır. Kitap okuyan insanların dil becerileri gelişir, bireyler kendilerini daha doğru ve açık bir şekilde ifade edebilirler (Tanju, 2010, s. 31).

Günümüzde insanlar teknolojiye ve sosyal medyaya ayırdıkları zamanın bir kısmını kitap okumaya ayırabilirlerse kişisel gelişimlerine büyük yatırım yapmış olacaklardır. İşlerimizin yoğunluğunu bahane ederek kitap okumaya vakit ayıramamaktan çoğu zaman şikâyet ederiz. Ancak gerçek şu ki; birey bir amacı gerçekleştirmek istediğinde ve kararlı olduğunda bunu yapmak için fırsat kollamaya başlar ve istediği hedefe de zamanla ulaşır.

Firdevs'e (1994, s. 507) göre; okuryazar olan bireylerin yorum yapma yetenekleri, aritmetikle ilgili bilgi düzeyleri gelişmektedir. Ayrıca günlük yaşamda karşılaştıkları problemleri de çözme yetenekleri artmaktadır. Okuryazarlık anlayışı toplumsal gelişmenin en önemli anahtarıdır. Okuryazarlık yaşam boyu öğrenmedir. Ülkemizde kişisel ve toplumsal gelişmenin sağlanabilmesi için insanların okuma alışkanlığını kademe kademe kazanması gerekmektedir.

Avcı (2012, s.4) dilin düşüncelerin somut bir şekilde gösterildiği alan olduğunu ifade etmiştir. Düşünceler cümlelere, kelimelere dönüşür ve birey iletişim kurar. Düşüncelerin zenginleşmesini sağlayan ise okuma becerisidir. Farklı türlerde edebî eserleri okuyan birey, düşünce yapısını geliştirecek, dolayısıyla da kendisini daha iyi ifade edebilecektir.

Bu araştırmanın amacı; akademisyenlerin okuma alışkanlığına sahip olup olmadıklarını belirlemek ve edebî eserlerle ilgili düşüncelerini tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Akademisyenler en çok hangi edebî türleri okumaktadır?
2. Akademisyenlerin akademik yayınlarında kullanmadıkları halde okudukları yayınlar nelerdir?

3. Akademisyenlerin okumaya zaman ayırabilme konusundaki görüşleri nelerdir?
4. Akademisyenlerin okudukları eserler hakkındaki düşünceleri nelerdir?
5. Akademisyenlerin okuma alışkanlığı kazandırma konusunda yapılabilecek çalışmalarla ilgili önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada, araştırma deseni olarak örnek olay (durum çalışması) kullanılmıştır. Veri toplama aracı görüşmedir.

Görüşme; insanların belirli bir konudaki gözlem ve düşüncelerini derinlemesine tespit edebilmek amacıyla yapılmaktadır. Nitel görüşmelerin amacı; katılımcıların düşüncelerini kendi kelimeleriyle açıklayabilmelerini sağlamaktır. Ayrıca görüşmelerde bir sınırlandırma olmaması da katılımcıların daha özgür bir şekilde görüşlerini paylaşmalarını sağlamaktadır (Patton, 2014).

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama yöntemi görüşmedir. Nitel araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemlerinden birisi görüşmedir. Görüşmeler yoluyla bireylerin tecrübelerinden ve görüşlerinden yararlanılabilir. Bireyler düşüncelerini daha rahat bir şekilde ifade edebilirler. İletişimin sağlanmasını kolaylaştırır ve daha detaylı bilgi alınmasını sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 127).

Araştırmacılar tarafından görüşme formu hazırlanmıştır. Katılımcılara aşağıdaki soru modelleri yöneltilmiştir.

1. Son bir ayda roman, öykü, dergi, makale gibi kaç tür eser okudunuz?
2. Aylık edebiyat dergilerinde en çok dikkatinizi hangi tür yazılar çekiyor?
3. Şiir, roman, öykü, biyografi, tiyatro, deneme, gezi gibi edebî türlerden hangisini okumayı daha çok tercih ediyorsunuz? Neden?
4. Akademik yayınlarınızda kullanmayacağınız halde okuduğunuz yayınlar var mı?
5. Uzmanlık alanınız dışında okumaya ne kadar zaman ayırıyorsunuz?
6. Yeterli zamanınız olsaydı neler okurdunuz?
7. Okuduğunuz edebî eserlerdeki kahramanlardan, gerçek hayatta hangisinin yerinde olmak isterdiniz?
8. Okuduğunuz eserlerdeki karakterlerin içinden hangi karakteri en itici buluyorsunuz?
9. Bazen edebî eser okumanın gereksiz olduğunu düşünüyor musunuz?
10. Okuma alışkanlığı kazandırma konusunda sizce nasıl çalışmalar yapılabilir?
11. Eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmada geçerliği ve güvenirliliği sağlamak için şu önlemler alınmıştır: (1) Araştırma süreci ve bu süreçte yapılanlar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. (2) Bulgular bölümünde temalar belirlendikten sonra akademisyenlerin görüşleri aynen alıntı şeklinde yazılmıştır. (3) Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacılar da bu görüşlere uygun olarak veri toplama aracı üzerinde gerekli düzeltmeleri yapmıştır. (4) Veri analizi sürecinde

oluşturulan tema ve kodlamalar araştırmacı ve bir uzman tarafından eş zamanlı yapılmış, daha sonra oluşturulan tema ve kodlamalar karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. (5) Araştırmanın sonucunda elde edilen temalar yansız seçilen üç katılımcıya gönderilerek kontrol edilmesi sağlanmıştır. (6) Veriler ve veri toplama aracı saklanmıştır. Araştırmanın başında katılımcılara araştırma ve araştırmacılar hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Katılımcılara araştırmada kimliklerinin gizli tutulacağı güvencesi verilmiştir. Ayrıca verdikleri bilgilerin sadece bilimsel amaçlar için kullanılacağı ve isimlerinin gizli tutulacağı söylenmiştir.

Çalışma Grubu

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcıların 4’ü kadın, 6’sı erkek olmak üzere toplam 10 akademisyendir. Tüm katılımcılar Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde çalışmaktadır. Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi bölümünden iki, Temel Eğitim bölümünden iki, Yabancı Diller Eğitimi bölümünden bir, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi bölümünden bir, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünden iki, Eğitim Bilimleri bölümünden iki akademisyen araştırmamıza gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaşları 30-50 yaş aralığındadır.

Tablo 1. *Kişisel Bilgiler*

Katılımcının Cinsiyeti	Katılımcının Yaşı	Katılımcının Çalışma Alanı
1E	45-50	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
2E	45-50	Temel Eğitim
3E	40-45	Yabancı Diller Eğitimi
4E	35-40	Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi
5K	35-40	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
6K	30-35	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
7E	35-40	Eğitim Bilimleri
8K	35-40	Temel Eğitim
9K	45-50	Eğitim Bilimleri
10E	35-40	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi

Verilerin Toplanması

Araştırma için on akademisyene sorulacak olan sorular önceden genel hatlarıyla belirlenmiştir. Literatür taraması yapılmıştır. Sorular oluşturulmuştur. Uzman görüşü alınarak sorulara son şekli verilmiştir. Toplam on akademisyenle birebir görüşme yapılmıştır. Altı akademisyen erkek, dört akademisyen kadındır. Akademisyenler tesadüfi şekilde, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nde görev yapan akademisyenler arasından seçilmiştir. Farklı bölümlerden akademisyenlerle görüşme yapılması tercih edilmiştir. Bunun sebebi, farklı alanlardaki akademisyenler edebî

eserleri okuyup okumadığını belirleyebilmektir. Katılımcıların kişisel bilgileri alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmamızda nitel araştırmada kullanılan veri analizi türlerinden içerik analizinden yararlanılmıştır. İçerik analizi yöntemiyle, veriler tanımlanmaktadır. Detaylı bir şekilde bilgi alınmaktadır. Benzerlik taşıyan verilerden temalar oluşturulur. Son olarak, araştırmacı bu temaları düzenleyerek yorumlamaktadır. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilmektedir: 1. Verilerin kodlanması. 2. Temaların bulunması. 3. Kodların ve temaların düzenlenmesi. 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilmektedir:

1. Verileri kodlama. 2. Temaları çıkarma 3. Kodları ve temaları düzenleme. 4. Bulguları tanımlama ve değerlendirme (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227-228).

BULGULAR

Araştırmanın amacına yönelik olarak belirlenen veriler, on tema altında değerlendirilmiştir. Katılımcıların görüşleri ve ulaşılan bulgular ile yorumlar aşağıdaki gibidir:

Tablo 2. *Eser Okuma*

Roman	1E,2E,3E, 6K,8K,10E
Makale	4E, 5K, 6K, 7E, 9K, 3E
Dergi	5K

Katılımcıların çoğunluğu bilimsel eserlerin dışında olarak “Son bir ayda roman, öykü, dergi, makale gibi kaç tür eser okudunuz?” sorusuna “roman” cevabını vermiştir. Ancak diğer çoğunluk sadece alanıyla ilgili bilimsel makaleler okuduğunu söylemiştir. Bu durum akademisyenlerin zamanlarının hemen hemen tamamını kendi alanlarındaki makaleleri ve bilimsel kitapları okumaya ayırdıklarını göstermektedir.

Akademisyenlerin kendi alanlarında gelişimlerini sağlamak istemeleri anlaşılır bir durumdur. Ancak, her bireyin kişisel gelişimi için, genel kültür bilgisini arttırmak için ve duygudaşlık becerisini geliştirebilmek için edebî eserleri okumaya ihtiyacı vardır. Bu anlamda akademisyenlerin okumaya zaman ayırırken, edebî eserleri okumaya da özen göstermeleri gerektiği düşünülmektedir.

“Bilimsel makaleler daha çok okuyorum. Bunun yanında bilimsel ve bilimsel olmayan dergilerle de ilgileniyorum.”(5K).

“Makale çok okudum. Sayı olarak 20-30 arasındır. Kitap olarak tamamladığım yok. Halen okuduğum var.” (6K).

“Makale okudum.” (7E).

“Okuyoruz. Bölük pörçük okumalar. Kitle konu, kitleyle ilgili bilgileri okuyup, diğer yerleri okumuyoruz.” (9K).

Tablo 3. Aylık Edebiyat Dergilerinde Okunan Yazılar

Tarih yazıları	1E
Şiir, eleştiri, tabiat üzerine	2E
Aylık edebiyat dergisi okumuyor	3E,4E, 5K, 6K, 7E, 8K, 9K, 10E

Araştırmamızda akademisyenlerin aylık edebiyat dergisi takip edip etmedikleri sorulduğunda genel olarak akademisyenlerin aylık edebiyat dergisi okumadıkları görülmüştür. Aylık edebiyat dergileri takip edildiğinde okuyucular şiir, hikâye, anı gibi çeşitli edebî türlerden yazıları bir arada bulma şansı yakalayabileceklerdir. Dergilerde yazılar daha kısa olduğu için, zaman açısından da okumaya vakit ayırmak daha kolay olabilecektir. Ancak akademisyenler zaman olmamasından, iş yoğunluklarından yakınmakta, roman, hikâye okumaya zaman ayıramazken edebiyat dergilerine hiç ilgi duymadıklarına dikkat çekmektedirler.

Bununla birlikte kendi alanı olmadığı halde edebiyata ilgi duyan ve aylık edebiyat dergilerini ilgiyle takip eden akademisyenler de yok değil. Onların şiir, eleştiri, tabiat üzerine yazıları ve tarih yazılarını çoğunlukla okumakta olduklarını görüyoruz. Ancak bu akademisyenler de işlerinin yoğunluğu olmasa çok daha fazla bu tür edebî yazıları takip edebileceklerini söylemişlerdir.

“Edebiyatı çok severim. Fakat, iş yoğunluğum sebebiyle daha çok tarih gündemli eserlere, kitap ve makalelere ağırlık veriyorum.” (1E).

“Şiir, eleştiri, tabiat üzerine yazılan yazılar.” (2E).

“Aylık edebiyat dergisi okumuyorum.” (3E).

“Edebiyat ilgi alanıma girmiyor.” (4E).

“Herhangi bir edebiyat dergisi okumuyorum.” (5K).

Tablo 4. Tercih Edilen Edebî Türler

Tür	Nedeni	
Hepsi	Bilimsel olduğu için	1E
Şiir	Yaşanmışlık olduğu için	2E,4E,5K,6K
Roman	Akademik, ilgi çekici	3E,6K,8K,10E
Gezi	Okuması kolay ve keyifli	5K, 6K, 7E
Biyografi	Öğrendiğini düşünmek	6K, 7E, 9K
Öykü	Okuması kolay	2E, 5K
Deneme	İlgi çekici	7E

Genele bakıldığında akademisyenlerin çoğu şiir ve roman türlerindeki edebî eserleri okumaktan keyif aldıklarını söylemişlerdir. Bunun nedeni ise; şiirlerde yaşanmışlık hissetmelerindedir. Aynı zamanda şiirlerin ruha daha çok hitap ettiğini düşünmektedirler. Romanları tercih etmelerinin sebebi ise; romanlarda hayal gücü ve olay kurgusu gibi özelliklerin hepsini bir arada bulmanın mümkün olmasından kaynaklandığını söylemişlerdir.

Biyografi ve gezi türlerindeki eserlerse şiir ve roman türündeki eserleri okunma yönünden takip etmektedir.

“Hiçbirini birbirinden ayırt etmem. Bilimsel niteliği olan her tür nazım ve nesir eserleri okurum.” (1E).

“Şiir ve öykü daha çok ilgimi çekiyor. Çünkü yaşanmış olaylardan kaynaklanan yazılar olduğunu düşündüğüm için.” (2E).

“Şiirler olabilir. Daha çok ruha hitap ettiği için sanırım.” (4E).

“Şiir, roman, biyografi ve gezi türlerini. Öğrendiğimi düşünüyorum ve keyifle okuyorum.” (6K).

“Roman okumayı daha çok seviyorum. Çünkü roman beni içine çekerek sürüklemektedir. İçerisindeki olay örüntülerimi ilgimi ve dikkatimi çekmektedir.” (10E).

Tablo 5. Akademik Çalışmalar Dışında Okunan Yayınlar

Yok	4E, 5K, 7E
Var	1E, 2E, 3E, 8K, 9K, 10E
Tarih Felsefesi	1E
Biyografi	1E
Günlük	1E
Siyaset	2E
Yönetim	2E
Çocuk Gelişimi	6K
Kendi kendine üretme	6K
Müzik, sanat	9K

Araştırmamıza katkı sunan katılımcıların çoğunluğu, akademik çalışmalarının dışında okudukları yayınlar olduğunu belirtmişlerdir. Bu yayınlar arasında; tarih felsefesi, biyografi, günlük, siyaset, yönetim, çocuk gelişimi, kendi kendine üretme, müzik ve sanat alanları yer almaktadır. Akademisyenlerin bu tür farklı alanlarda yayınları okumaları, kendi çalışmalarının dışında bu yayınları takip etmeleri, akademisyenlerin farklı türleri okumaya açık olduklarını göstermektedir.

“Pek çok. Özellikle tarih felsefesi, biyografi, günlükler.” (1E).

“Evet var. Son zamanlarda siyaset ve yönetim üzerine bolca kitap okuyorum.” (2E).

“Bilimsel yayınlar dışında başka tür yayınlar okumaya pek fırsat kalmıyor.” (4E).

“Var. Çocuk gelişimi üzerine. Çocuklarımdan dolayı. Bir de Norveç’te çıkan kendi kendine üretme üzerine yayınları takip ediyorum.” (6K).

Tablo 6. Uzmanlık Alanı Dışında Okuma

Günde yüz sayfa	1E
Bir saat okuma	2E
Oldukça az	3E, 5K
Zaman ayırmıyorum	4E, 9K
Haftada iki saat	6K
İmkân buldukça	7E, 8K
Günlük okuma	10E

Akademisyenler uzmanlık alanları dışında okumaya fazla zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir. İmkân buldukça okuyabildiklerini söylemişlerdir. Bazı akademisyenler ise her gün en az yüz sayfa okuduğunu ifade etmiştir.

“Akşam günde en az bir saat okuma mutlaka yaparım.” (2E).

“Çok fazla değil. Vakit buldukça. Ama oldukça az.” (3E).

“Bütün zamanımı uzmanlık alanımla ilgili kitapları okumaya ayırıyorum.” (4E).

“İmkânım oldukça. Genelde dijital okuma yapıyorum. Fırsatlar yaratmaya çalışıyorum.” (7E).

“Uzmanlık alanım dışında günlük olarak elektronik ortamdan gazete (günlük haberler, köşe yazıları) okuyorum. Bazı günler ise kitap okuyorum.” (10E).

Tablo 7. Yeterli Zaman Bulduğunda Okunmak İstenen Edebî Türler

Her türde okurum	1E
Siyaset	2E, 7E
Ekonomi	2E
Sanat	2E
Roman	3E, 8K
Genel Kültür	1E, 3E
Bilimsel	3E, 4E, 5K, 1E, 9K, 10E
Dergi	5K
Klasik romanlar	6K
Tarih	7E, 1E

Okumak için zamanın yetersizliğinden şikâyet eden akademisyenler yeterli zamanları olsa özellikle bilimsel kitapları okumak istediklerini söylemişlerdir. Ayrıca genel kültür, siyaset, roman, tarih gibi türleri de okumak istedikleri görülmüştür. Akademisyenler her ne kadar okumak için zamanları olmadığını belirtse de, gerçekten istenildiği takdirde günün belirli bir bölümünü okumaya ayırmak aslında hiç zor değildir. Yeter ki kişi okumanın kendisine katacağı zenginliklerin farkına varabilsin. Bazı akademisyenler bunun bilincinde olarak, bulduğu her fırsatta kitap okuduğunu söylemiştir.

“Yoğun bir ders ortamı, fazlaca tez yönetmeden artan zamanda, hiçbir anımı boş bırakmam. Eşimi aracılıla cuma pazarına götürürüm. O pazar yapar. Ben kitabımı okurum.” (1E).

“Bol bol siyaset, ekonomi, sanat.” (2E).

“Yine uzmanlık alanımla ilgili dergi, kitap vb. yazıları okurdum.” (5K).

“Çocuklarımla ilgilenirken çok yoruluyorum. Eğer bu kadar yorulmasaydım tüm klasikleri okumak isterdim.” (6K).

“Yeterli zamanım olsaydı daha çok bilim teknik yazıları okurdum.” (10E).

Tablo 8. Yerinde Olunmak İstenen Roman Kahramanları

Mesnevi'yi okuduğum zaman benim içimde.	Mevlana	1E
Başarılı kişilerin		2E
Muhteşem Gatsby		3E
Öyle bir kahramanım yok		4E, 5K, 8K, 9K
Harry Potter'da bir öğrenci		6K
Kral Alobar (Parfümün Dansı) ya da Raskolnikov (Suç ve Ceza)		7E
İnce Memed (Yaşar Kemal)		10E

Akademisyenlere okudukları romanlarda hangi kahramanın yerinde olmak istediklerini sorduğumuzda, çoğu akademisyen böyle bir kahramanı olmadığı cevabını vermiştir. Bir akademisyen Harry Potter'da bir öğrencinin yerinde olmak istediğini söylemiştir. Başka bir akademisyen ise Raskolnikov ve Kral Alobar'ın yerinde olmayı isteyebileceğini söylemiştir. Dikkat çeken farklı bir cevap ise; yaş ilerledikçe ve olgunlaştıkça bu konuya daha realist bakıldığıdır. Bir akademisyen bu soruyla ilgili “Mesnevi'yi okurken Mevlana benim içimde.” cevabını vermiştir.

“Bir yaştan sonra insanlar, olaylara daha realist bakmak zorunda. Bir Mevlana aramıyorum. Mesnevisi'ni okuduğum zaman Mevlana benim içimde oluyor.” (1E).

“Böyle bir düşüncem gençken vardı. Bu gözle okumuyorum maalesef. İlla hayal edecek olursam Harry Potter'da bir öğrenci olmak isterdim.” (6K).

“Kral Alobar, Parfümün Dansı. Raskolnikov, Suç ve Ceza.

“İnce Memed (Yaşar Kemal) (10E).

Tablo 9. Romanlardaki İtici Karakterler

Kanuni'nin büyük oğlu Mustafa'yı bizzat kendisinin boğdurmasını kabullenemiyorum.	1E
Kötü ve düzenbaz karakterleri	2E
Tom Jones (Muhteşem Gatsby)	3E
İtici bulduğum karakter yok	4E, 5K, 6K, 7E, 8K, 9K
Abdi Ağa (İnce Memed)	10E

Araştırmacılar akademisyenlerden okudukları romanlarda en itici buldukları karakteri söylemelerini istemiştir. Çoğu akademisyenin itici bulunduğu herhangi bir karakter olmamıştır. İnce Memed'de geçen Abdi Ağa ve Kanuni itici bulunan romanlarda geçen karakterler arasındadır.

"Burada da aynısı. Bizim için düne ait bilgi, daha çok objektif tutularak, yarınlara bir model olsun diye okunur ve öğretilir. Kötü de öğretilir, iyi de öğretilir. Şu sebeple kötülük yaptı. Şu zararlara sebep oldu diye. Objektif olarak değerlendirirsiniz. Kanuni'nin büyük oğlu Mustafa'yı bizzat kendisinin boğdurmasını kabullenemiyorum." (1E).

"İtici bulduğum bir karakter yok." (4E).

"Abdi Ağa (İnce Memed romanında). (10E).

Tablo 10. Edebî Eserlerin Gereksizliği

Düşünmüyorum	-
Düşünüyorum	1E, 2E, 4E, 5K, 6K, 7E, 8K, 10E
Duruma göre düşünüyorum	3E, 9K

Edebî eser okumanın gereksiz olduğunu düşünen bir akademisyen yoktur. Ancak zaman zaman gereksiz eserler seçip bunları okumanın boşuna zaman geçirmek olduğunu düşünen katılımcılar olmuştur. Araştırmamıza katılan akademisyenlerin çoğunluğu edebî eser okumanın gereksiz olmadığını düşünmektedir.

"Edebî eser üç büyük yararı vardır: 1. Ufuk açar. 2. Yazma ve konuşmada kullanılan sözcükleri çoğaltır ki, ifade zenginliği katar. 3. Edebiyat ruha üfler hep." (1E)

"Genelde düşünmüyorum, fakat seçici olmadığımız durumlarda, gelişi güzel seçilen eserlerin gereksiz olduğunu düşünüyorum. Güncel olmayan, dili ağır, evrensel olmayan. İngilizcenin eski bazı genel anlamda rahatsız olduğumu düşünebilirim." (3E).

Tablo 11. Okuma Alışkanlığı Kazandırmada Yapılabilecekler

Okumanın somutlaştırılması	1E
Dönüt verilmesi	1E
Nitelikli eserlerin okunması	3E, 5K
Kütüphanecilik mantığının değişmesi	6K, 10E
Okuyanların toplumda değer görmesi	8K
Sinemaya aktarılması	9K
Mahalle kütüphanelerinin açılması	10E
Kitap okuma ile ilgili yarışma, oyun gibi etkinlikler	10E
Ailelerin bilinçlendirilmesi	10E

Tablo 11’de de görüldüğü gibi, okuma alışkanlığı kazandırmak için, okumanın somutlaştırılması, okuduktan sonra okunan eserle ilgili dönütler verilmesi gerekmektedir. Ayrıca katılımcılar kitabın ulaşılabilirliğini arttırmak için mahalle kütüphanelerinin de açılması gerektiğini söylemiştir. Nitelikli eserlerin okunması ve ailenin okumanın faydaları konusunda bilinçlendirilmesi de okuma alışkanlığının kazanılmasında etkili olabilecek diğer etkinlikler arasında sayılabilir.

“Dört-on bir yaş arası için en çok edebiyatçıları, öykü yazabilen insanları toplamaya ihtiyaç var. Her yaşa uygun destanlar, hikâyeler, tarihî karakterler, orta seviyede romanlar... Bunlar yok ki piyasada.” (1E).

“Öncelikle öğretmenlere okumanın önemi anlatılmalı ve daha sonra kendilerine hitap edilen bir eserle başlamalı, motive etmeli. İlk eser önemli. Tamamen kendine hitap ediyorsa. Kültür ilerleme önemli faktörü de anlatmak gerekiyor. Faydaları ortaya koymak. Bu bilinç uyandırılmalı. Okuduktan sonra ne farklılık olabilir? İlerde çocuklarına aktarması. İkna edici olmalı öğretmen. Hacimli bir eser olmalı.” (3E).

“Okuma alışkanlığının kazandırılması için öncelikle kitabın sevilmesi/sevdirilmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle kütüphanelerin tasarımının daha farklı olması gerekmektedir. Küçük yaş grubu için onlara özel tasarlanan, içerisinde oyun oynayabilecekleri alanlar olan ve ulaşabilecekleri yükseklikte rafları olan kütüphaneler /kütüphane bölümleri oluşturulmalıdır. Aslında günümüzde kütüphane tasarımları değişmektedir. Ancak bunun yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca kitabın ulaşılabilir olması gerekmektedir. Belki de mahalle kütüphaneleri kurulabilir. Kitap okuma ile ilgili yarışma, oyun gibi etkinlikler daha sık yapılmalıdır. Her şeyin ötesinde küçük yaşlarda kitap okuma alışkanlığının kazandırılması için ailenin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.” (10E).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okuma sevgisi erken yaşlarda kazanıldığı zaman, okuma alışkanlığı bireyin hayatının vazgeçilmezleri arasına girmektedir. Okuma alışkanlığını kazandırma konusunda gençlere ilk olarak örnek olanlar anne, baba ve öğretmenleridir. İlerleyen zamanlarda ise üniversite yaşamında akademisyenlerdir.

Bilgi seviyemizi yükseltmek, başkalarına karşı daha anlayışlı olabilmek, dilimizi daha doğru kullanabilmek için okuma alışkanlığını kazanmamız önem taşımaktadır. Üniversitede eğitim veren akademisyenler, sadece uzmanlık alanlarıyla ilgili okuma yaptıkları zaman, kişisel ve ruhsal gelişimlerine yönelik olarak eksik kalmış olacaktadırlar. İnsanın ruhunu besleyen sanattır. Edebiyat da sanat dallarından bir tanesidir. Yaşamımızda şiire, romana, hikâyelere yer açmazsak, hayatı anlamlı görmemiz de zorlaşır.

Park ve Meyer (2010)'a göre; okuma için motivasyon sağlamada öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bir sınıfa girdiğimizde çok farklı kültürlerden birçok öğrencinin bir arada olduğunu görürüz. Bu farklı bireylere öğretmenler okuma konusunda motivasyon sağlamalıdır. Okudukları üzerinde geri dönüt vermelidirler. Okuma etkinliklerinde başarılı olanların okuma becerisindeki motivasyonları artmakta, bu da okuma becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır.

Harste (2003)'e göre; edebiyat insan yaşamında önemli bir yere sahiptir. Günümüzde öğretmenlerin edebiyatla ilgili öğrencilerine bilgi verirken derslerini ilgi çekici hâle getirmesi gerekmektedir. Bunun için de çoklu okuryazarlık konusunda derslerde bilgi verilmelidir. Dışarda teknoloji, görseller ve medyayla birlikte olan gençlerin, sınıf ortamında ilgi çekici bir edebiyat ve okuryazarlık eğitimine ihtiyacı vardır. Yirmi birinci yüzyılda okuryazarlık kavramı da değişime uğramıştır.

Araştırmamızın sonuçlarına göre; akademisyenler kendi alanları dışında edebî tür olarak daha çok şiir ve roman okuduklarını söylemişlerdir. Bunun nedenini ise; romanların kurgu ve olay örgüsü yönleriyle zengin olması, şiirin ise ruha hitap etmesi olarak açıklamışlardır. Edebiyat dergilerini çoğu akademisyen takip etmediğini belirtmiştir. Edebi eserleri okuma konusunda da zaman bulmakta sıkıntı yaşadıklarını söylemişlerdir. Edebi eser okumayı gereksiz görmemektedirler ancak zamanları olsa yine en çok bilimsel kitaplar okumak istediklerini söylemişlerdir.

Okuma sevgisini kazanmış olanların, bunu yaşam tarzı haline getirdiklerini ve kendilerini geliştirmelerinde okumanın kritik öneminin farkında olduklarını biliyoruz. İlköğretimde okuma gruplarının oluşturulması bu becerinin kazandırılması için kullanılabilir. Bir diğer önemli nokta ise, okuma becerisini geliştirmek kişiye bağlıdır. Birey istekli olursa okuma alışkanlığı kazanabilir. Ortaöğretimdeki öğretmenler bu gerçeği unutmamalıdır. Olgun yaşlara gelindiğinde okuma yazma artık bir süreç değildir, asıl özne durumuna gelir. Öğrenciler farklı şemalara sahiptir. Dolayısıyla okuma alışkanlığını kazandırma konusunda öğretmenler ilk adım olarak onların okumaya karşı olan önyargılarını ortadan kaldırmaya çalışmalıdır (Topping, Hoffman, 2007, s. 160).

Akademisyenlerin çoğu okudukları romanlarda itici bir karakter görmediklerini söylemiştir. Yine çoğunluğu romanlardaki kahramanlardan herhangi birinin yerinde olmak istemediğini açıklamıştır. Bazı akademisyenler romanlarda yer alan kötü ve düzenbaz kişileri itici bulduklarını ifade etmişlerdir. Beğenilen ve sevilen karakterler arasında ise İnce Memed, Harry Potter'daki öğrenciler, Kral Alobar ve Raskolnikov gibi kahramanlar yer almaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılar imkân buldukça edebî eserleri okumaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmamızın sonuçlarına göre akademisyenler okuma alışkanlığının kazandırılması için yapılabilecek çalışmalar arasında kütüphanecilik anlayışının değişmesi gerektiğinden bahsetmişlerdir. Mahalle kütüphanelerinin açılacağını söylemişlerdir. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında ailelere büyük görev düştüğünü belirten akademisyenler, okuma yarışmaları ve etkinliklerin düzenlenebileceğini de eklemişlerdir.

UNESCO 1987 yılında, Herkes İçin Eğitim Programı çerçevesinde, okuryazarlık kavramını yeniden ele almıştır. Kavramın üç farklı düzeyde olduğu açıklanmıştır. Birinci düzey; temel okuryazarlık dediğimiz bilinen okuma-yazmadır. İkinci düzey; işlevsel (fonksiyonel) okuryazarlıktır. Bu ise bireyin okuma-yazma becerisini sosyalleşerek kullanabilme becerisine sahip olmasıdır. Üçüncü düzey; çok işlevli (multi-fonksiyonel) okuryazarlıktır. Bu tür okuryazarlık bireyin okuma-yazma becerisini en iyi şekilde kullanabilmesi ve toplum için faydalı olacak şekilde kullanabilmesini kapsar. 20. Yüzyılın sonlarından itibaren teknolojinin gelişmesiyle birlikte yeni okuryazarlık türlerinin ortaya çıktığı görülmüştür. Bilgisayar okuryazarlığı, çevre okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık bunlar arasındadır. Bu okuryazarlık türleri, çoklu okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinin bir ihtiyaç durumuna gelmesini sağlamıştır (Aşıcı, 2009, ss.14-15).

Demir ve Yapıcı (2007)'ya göre; dilimizi insanımıza öğretme konusunda başarılı olamazsak hiçbir alanda başarılı olma şansını yakalayamayız. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gerisinde kalmamızın sebeplerinden biri de bu durumdur. Ana dili eğitiminde yapılan yanlışlıklar dilimizin doğru bir şekilde öğrenilmesine engel oluşturmaktadır. Okuma becerisinin geliştirilmesi için okuma alışkanlığının gençlere nasıl kazandırılacağı konusunda uygulamalı araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni fikirler, çalışmalar ve teknolojinin kullanılacağı etkinlikler okuma alışkanlığının kazandırılmasına yardımcı olabilecektir. Araştırmanın sonucunda aşağıdaki öneriler sunulabilir;

1. Akademisyenler öğrencilerine örnek olacaklarından edebî eserleri de okumaya zaman ayırmaya özen göstermelidir.
2. Akademisyenlerin de önerdiği gibi okuma alışkanlığının kazandırılması için farklı etkinlikler düzenlenmelidir. Ayrıca kütüphanecilik anlayışı da değişmelidir.
3. Okumaya zaman ayırmamak için çeşitli bahaneler bulunması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bunun yerine, yaşamımızda okumaya her zaman için zaman ayırmalıyız.

Kaynakça

- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt: 7, No: 17, 9-26.
- Avcı, Y. (2012). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil-Düşünce Analizi Teorisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 3, 1-15.
- Demir C., Yapıcı M. (2007). Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: IX, Sayı:2, 177-192.
- Gül, G. (2007). Okuryazarlık Sürecinde Aile Katılımının Rolü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8 (1), 17-30.
- Güneş, F. (1994). Okur-yazarlık Kavramı ve Düzeyleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 27, Sayı: 2, 499-507.
- Harste, C.J (2003). What do we mean by literacy now?. *Voices from the Middle*, Volume 10 Number 3, March 2003, 8-12.
- Parke A. J. ve Meyer L. C. (2010). Motivating young readers: Theory in to practice, Ed.: Helen R. Abadiano, *New England Reading Association Journal*, Volume: 45, Number:2, 35-42.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda Kitap Okuma Alışkanlığına Genel Bir Bakış. *Aile ve Toplum*, Cilt: 6, 30-39.

- Topping D. H., Wenrich J. K., Hoffman S. J. (2007). Multiple literacies in the 21st century, Three views of content a real literacy: Making in roads, Making It Inclusive, and Making up for Lost Time. *Copyright The College Reading Association*, 157-170.
- Yıldırım A. ve Şimşek H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.